EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 06 03
COM(2025) 267 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl 2014–2020 m. teisingumo programos *ex post* vertinimo ir 2021–2027 m. teisingumo programos tarpinio vertinimo

{SWD(2025) 134 final}

1. Įvadas

Šioje ataskaitoje pateikiamos Europos Komisijos atlikto Teisingumo programos vertinimo išvados[1]. Vertinimą sudaro dvi dalys. Pirmoji dalis – 2014–2020 m. teisingumo programos[2] *ex post* vertinimas, kuriame, remiantis 2022 m. baigto *ex post* vertinimo pirmosios dalies rezultatais[3], įvertinamas jos ilgalaikis poveikis ir poveikis tvarumui. Antroji dalis – 2021–2027 m. teisingumo programos[4] *tarpinis* vertinimas, kuriame įvertinami pasiekti preliminarūs rezultatai. Vadovaujantis geresnio reglamentavimo gairėmis[5], vertinime abi programos vertinamos pagal veiksmingumo, efektyvumo, suderinamumo, ES pridėtinės vertės ir tinkamumo kriterijus.

Nuo 2014 m. Teisingumo programa padėjo kurti Europos teisingumo erdvę, grindžiamą teisinės valstybės principu. 2014–2020 m. laikotarpiu Teisingumo programa prisidėjo prie tolesnio Europos Sąjungos teisingumo erdvės, grindžiamos tarpusavio pripažinimu ir tarpusavio pasitikėjimu, plėtojimo, padėdama: i) skatinti teisminį bendradarbiavimą civilinėse ir baudžiamosiose bylose ir ii) mokyti teisėjus bei kitus praktikuojančius teisininkus. Nuo 2021 m. Teisingumo programa toliau padeda plėtoti Europos teisingumo erdvę, grindžiamą teisinės valstybės principu, įskaitant teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą, tarpusavio pripažinimu ir tarpusavio pasitikėjimu bei teisminiu bendradarbiavimu. Ja siekiama stiprinti demokratiją, teisinę valstybę ir pagrindinių teisių apsaugą.

Vertinimas grindžiamas įrodymais, kuriuos surinko išorės ekspertai, atlikdami pagrindžiamąjį tyrimą[6]. Atliekant vertinimą: i) išnagrinėtas ankstesnis poveikio vertinimas[7], kad būtų išanalizuotas pasiūlymas dėl Europos kultūros, teisių ir vertybių programos, ir ii) pripažintas 2014–2020 m. programos tarpinis vertinimas[8] bei 2014–2020 m. programos *ex post* vertinimo[9] pirmoji dalis. 2021–2027 m. teisingumo programos tarpinis vertinimas grindžiamas 2014–2020 m. programos *ex post* vertinimo pirmos ir antros dalių išvadomis[10].

Ex post vertinimas apima 2014–2020 m. teisingumo programos įgyvendinimą nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. ir visą tuo laikotarpiu visose dalyvaujančiose šalyse vykdytą programos veiklą. Tarpinis vertinimas apima 2021–2027 m. teisingumo programos įgyvendinimą nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. ir visą tuo laikotarpiu visose dalyvaujančiose šalyse vykdomą veiklą.

Rengiant šį vertinimą konsultuotasi su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant: i) ES valstybes nares, kurios yra atitinkamų programų komitetų narės; ii) programos pareiškėjus ir paramos gavėjus; iii) agentūras; iv) pilietinės visuomenės organizacijas ir v) plačiąją visuomenę[11].

---

[1] Žr. prie ataskaitos pridedamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą.
[2] 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas (ES) Nr. 1382/2013, OL L 354, 2013 12 28, p. 73–83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1382/oj.
[3] Atsižvelgiant į tai, kad 2021 m. vis dar buvo vykdoma daug projektų, pirmoje 2014–2020 m. Teisingumo programos *ex post* vertinimo dalyje (COM(2022) 121 *final*) pateikta finansavimo paskirstymo apžvalga ir įvertinti pasiekti preliminarūs rezultatai. Šioje ataskaitoje pateikiama antroji *ex post* vertinimo dalis ir daugiausia dėmesio skiriama 2014–2020 m. Teisingumo programos ilgalaikiam poveikiui ir poveikiui tvarumui.
[4] 2021 m. balandžio 28 d. Reglamentas (ES) Nr. 2021/693, OL L 156, 2021 05 05, p. 21–38, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/693/oj.
[5] Geresnis reglamentavimas. Gairės ir priemonių rinkinys.
[6] Nustatyta tam tikrų duomenų kokybės problemų, visų pirma susijusių su 2014–2020 m. teisingumo programos duomenų prieinamumu ir analize, bet jos buvo kiek įmanoma sušvelnintos, kad būtų galima padaryti patikimas išvadas.
[7] SWD(2018) 290 *final*.
[8] COM(2018) 507 *final*.
[9] COM(2022) 121 *final*.
[10] Nors 2014–2020 m. teisingumo programos *ex post* vertinimo (antroji dalis) ir 2021–2027 m. teisingumo programos tarpinio vertinimo duomenų rinkimo veikla buvo vykdoma lygiagrečiai, bendras vertinimas buvo parengtas ir suplanuotas taip, kad *ex post* vertinimo išvadomis būtų galima remtis atliekant tarpinio vertinimo analizę.
[11] Konsultuojantis buvo taikomi specialūs metodai ir naudojamos specialios priemonės, atsižvelgiant į nustatytą suinteresuotųjų subjektų grupę: klausimynu grindžiamos viešos konsultacijos internetu, pokalbiai ir tikslinės apklausos. Jais buvo papildyti duomenys ir informacija, surinkti taikant kitus metodus, pavyzdžiui, dokumentų analizę ir atvejų tyrimus.

Šioje ataskaitoje apibendrinamos pagrindinės vertinimo išvados ir pateikiamas abiejų programų (t. y. 2014–2020 m. programos ir 2021–2027 m. programos) sinergijos vertinimas. Joje pateikiamos pastabos ir nurodomos tobulintinos sritys, į kurias Komisija galėtų atsižvelgti 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu ir per kitą finansavimo ciklą.

2. Pagrindinės vertinimo išvados

Tolesniuose skirsniuose pateiktos pagrindinės vertinimo išvados suskirstytos pagal penkis vertinimo kriterijus ir kiekvienai programai skirtus poskirsnius[12].

2.1. Veiksmingumas

2014–2020 m. teisingumo programa

Atlikus *ex post* vertinimą patvirtinta, kad programos įgyvendinimas davė laukiamų rezultatų siekiant visų jos konkrečių tikslų.

Pagal programą finansuojamoje mokymo veikloje dalyvaujančių teisėjų ir teisminių institucijų darbuotojų skaičius ir procentinė dalis buvo nustatyti kaip su teisėjų mokymu susijusio konkretaus tikslo rodiklis. 16 000 stažuotojų riba buvo pasiekta jau 2017 m., o 13 proc. riba[13] – 2020 m.; tikriausiai tai lėmė Teisingumo programos tikslinės grupės išplėtimas ir kintančios teisinės aplinkybės. Todėl pagal 2014–2020 m. teisingumo programą toliau teiktas finansavimas šioje srityje buvo veiksmingas, nes jis padėjo praktikuojantiems teisininkams dalyvauti tęstinio mokymo veikloje.

Iš viso programa prisidėjo prie to, kad iki 2020 m. ES teisės srities mokymuose dalyvavo iš viso 800 000 praktikuojančių teisininkų – šis rodiklis pasiektas anksčiau nei planuota[14]. Nors šio pasiekto rezultato negalima visiškai priskirti Teisingumo programai, konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais patvirtino, kad mokymas buvo dažniausiai minima veikla, susijusi su finansuojamais projektais. Beveik visi apklausti paramos gavėjai (96 proc.) nurodė, kad mokymas padėjo įgyti naujų įgūdžių ir žinių.

Įgyvendinant 2014–2020 m. programą pasiekta daug tikslų, nors ne visi tie tikslai buvo susiję su teisminio bendradarbiavimo skatinimu. Nors šioje srityje pasiektų rezultatų negalima visiškai priskirti Teisingumo programai, kokybiniai duomenys buvo patikimi įrodymai, patvirtinantys jos veiksmingumą.

2014–2020 m. programoje taip pat pasiektas tikslas, susijęs su bendru keitimosi informacija per Europos nuosprendžių registrų informacinę sistemą (ECRIS)[15, 16, 17] atvejų skaičiumi. Iš kokybinių duomenų, gautų atlikus *ex post* vertinimą, matyti, kad programos veiksmingumo požiūriu labai svarbūs tiek skirtingų ES šalių teisėjų tarpusavio pasitikėjimas, tiek nuoseklus ES teisės įgyvendinimas. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi atliekant vertinimą, teigė, kad investicijomis į teisminį bendradarbiavimą skatinamas veiksmingas ir visapusiškas ES teisės įgyvendinimas. Projektai, kuriais skatinama teismuose praktikuojantiems teisininkams teikiama parama ir stažuotės, yra ypač tinkami siekiant sudaryti palankesnes sąlygas mokytis. Per konsultacijas paaiškėjo, kad programa buvo veiksminga skleidžiant geriausią patirtį, susijusią su labai svarbių klausimų, kaip antai smurtas dėl lyties ir psichikos sveikata, sprendimu baudžiamosios teisenos sistemose. Vis dėlto vienas tikslas nebuvo pasiektas. Tai – tikslas iki 2020 m. vidutinį laiką, per kurį ieškomas asmuo

[12] Šioje ataskaitoje 2014–2020 m. teisingumo programa taip pat vadinama ankstesne programa, o 2021–2027 m. teisingumo programa – dabartine programa.
[13] Remiamų dalyvių skaičiaus ir visų praktikuojančių teisininkų skaičiaus santykis.
[14] Jau 2016 m. buvo pasiektas 820 000 žmonių rodiklis.
[15] Tarybos sprendimas 2009/316/TVR.
[16] ECRIS yra valstybių narių centrinių institucijų valdoma decentralizuota IT sistema, skirta keistis informacija apie nusikaltėlius.
[17] Galutinis 3 500 000 keitimosi informacija atvejų tikslas 2020 m. buvo viršytas daugiau kaip 500 000 atvejų – iš viso tokių atvejų buvo 4 136 249.

perduodamas prašančiajai šaliai pagal Europos arešto orderį, sutrumpinti iki 10 dienų. Šis tikslas nebuvo pasiektas ir buvo viršytas 11 dienų[18] (t. y. ši procedūra vis dar trunka vidutiniškai 21 dieną). Tikėtina, kad šią tendenciją lėmė visose valstybėse narėse pastebima tendencija pailginti perdavimo procedūrą ir COVID-19 pandemijos poveikis.

Pagal 2014–2020 m. programą taip pat gerokai viršytas Europos e. teisingumo portale[19] nustatytų atitikčių (t. y. atskirų apsilankymų interneto svetainėse) tikslas, kuris programoje buvo nustatytas kaip kriterijus, susijęs su teise kreiptis į teismą. Kaip patvirtinta atlikus analizę, suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, Europos e. teisingumo portalą vertino kaip svarbią informacijos teikimo priemonę. Be to, informacijoje, gautoje vykdant konsultacijų veiklą, pabrėžta, kad 2014–2020 m. programa veiksmingai padidino informuotumą apie svarbų specialistų, kurie remia nusikaltimų aukas, vaidmenį. Pagal programą įgyvendinti projektai padėjo atkreipti dėmesį į vaidmenį, kurį šie specialistai atlieka teismo proceso metu, veikdami kaip patikimi nusikaltimų aukų draugai.

Vis dėlto, kalbant apie konkretų programos tikslą remti kovos su narkotikais politikos iniciatyvas, susijusias su teisminiu bendradarbiavimu ir nusikalstamumo prevencijos aspektais, programos tikslas įvertinti nustatytą naujų psichoaktyviųjų medžiagų skaičių nepasiektas[20]. Europos Sąjungos narkotikų agentūros teigimu, pastebimo vertinamų medžiagų skaičiaus mažėjimo priežastis yra neaiški. Galimos šio mažėjimo priežastys gali būti griežtesnė kontrolė ir intervencinės priemonės, kuriomis siekiama sumažinti šių medžiagų pardavimą ir vartojimą.

Programa parengta taip, kad buvo galima užtikrinti lankstumą, kurio reikėjo vykdant kelias šalis apimančius projektus. Projektai taip pat buvo veiksmingi skleidžiant žinias ir geriausią patirtį dalyvaujančiose šalyse. Pasibaigus projektams toliau veikė tarpvalstybiniai projektų dalyvių tinklai, sukurti naudojantis programos finansavimu. Palaikant pagal programą užmegztus ilgalaikius partnerystės ryšius padidėjo tarpusavio mokymosi veiklos mastas, taigi ir finansuojamų organizacijų veiklos pajėgumai bei rezultatų tvarumas. Finansavimas buvo paskirstytas visose valstybėse narėse, o dažniausiai finansuojamuose projektuose dalyvavo Italijos, Belgijos ir Ispanijos organizacijos.

Labai svarbu, kad 2014–2020 m. teisingumo programa taip pat buvo veiksminga skatinant skaitmenizaciją. Nors skaitmenizacijos skatinimas nebuvo programos tikslas, susidūrus su COVID-19 pandemija, dėl su tuo susijusių suvaržymų atsirado poreikis rasti alternatyvių būdų rengti mokymus ir bendradarbiauti projektų konsorciumuose. Todėl programa padėjo paspartinti skaitmenizaciją, nes pagal ją buvo finansuojama įvairi veikla, įskaitant su informacinėmis technologijomis (IT) susijusią veiklą, kuri buvo įtraukta į jos taikymo sritį. Vis dėlto iš įrodymų, gautų išnagrinėjus projektus, matyti, kad skaitmeninių priemonių diegimas buvo netolygus. Skirtingas dalyvių skaitmeninio raštingumo lygis ir skaitmeninės infrastruktūros skirtumai valstybėse narėse kėlė kliūčių praktikuojantiems teisininkams.

Galiausiai per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais paaiškėjo, kad įgyvendinant 2014–2020 m. teisingumo programą visuomenės nariams galėjo būti suteikta daugiau paramos, padedant jiems naudotis pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) teikiamomis socialinės paramos paslaugomis. Dar vienas iššūkis buvo ribotas teisėjų, kaip tikslinės projektų grupės, dalyvavimas. Tai daugiausia galima paaiškinti tuo, kad teisėjai paprastai turi ribotą laiką, kad galėtų vykdyti ne tik savo pareigas teisme, bet ir papildomą veiklą.

[18] Iš duomenų matyti, kad vidutinis laikas pailgėjo nuo 16,7 dienų 2019 m. iki 21,26 dienos 2020 m.

[19] Rodikliu nustatytas tikslas atitikčių skaičių kasmet padidinti 20 proc., pradedant nuo 441 000 atitikčių bazinio lygio. 2020 m. iš viso nustatytos 4 619 548 atitiktys.

[20] Nuo 2015 m. naujų įvertintų medžiagų skaičius sumažėjo. 2016–2020 m. vertinta apie 50 medžiagų. 2020 m. programoje buvo numatyta vertinti 95 naujas medžiagas, tačiau įvertintos buvo tik 46 medžiagos.

2021–2027 m. teisingumo programa

Iš 2021–2027 m. teisingumo programos tarpinio vertinimo matyti, kad iki šiol programa buvo veiksminga siekiant jos tikslų. Pavyzdžiui, nepaisant neigiamo išorės veiksnių, pavyzdžiui, COVID-19 pandemijos ir politinės padėties kai kuriose valstybėse narėse, poveikio, viršyti jos tikslai, susiję su teisėjų mokymu ir teisminiu bendradarbiavimu. Apskritai per šį tarpinį vertinimą nustatyti faktai byloja apie tai, kad programa veikia gerai, o dauguma suinteresuotųjų subjektų reiškia pasitikėjimą tiek jos sėkme, tiek jos suderinamumu su bendraisiais ES teisingumo darbotvarkės tikslais.

Palyginti su ankstesne programa ir remiantis *ex post* vertinimo išvadomis, 2021–2027 m. teisingumo programa apima: i) geresnį programų valdymą ir administracines procedūras ir ii) geresnius stebėsenos mechanizmus[21] bei duomenų rinkimo priemones finansuojamų projektų veiksmingumui stebėti.

Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais taip pat atskleidė, kad pagal 2021–2027 m. teisingumo programą teikiamos paramos gavėjai mano, jog jų projektais prisidėta prie programos tikslų įgyvendinimo labiau nei ankstesniais projektais, įgyvendintais pagal 2014–2020 m. programą. Tos pačios sritys išliko svarbios abiejose programose (t. y. ES teisės įgyvendinimo gerinimas, mokymas ir visuomenės informuotumo didinimas). Vis dėlto pagal 2021–2027 m. teisingumo programą teikiamos paramos gavėjai pranešė, kad jų veikla dar labiau prisidėta gerinant galimybes naudotis PVO paslaugomis ir užtikrinant didesnį tarpvalstybinių sistemų sąveikumą nei pagal ankstesnę programą įgyvendintais projektais ir veikla. Tai rodo, kad srityse, kurios anksčiau buvo laikomos sudėtingesnėmis, padaryta pažanga. Apskritai, vadovaujantis visapusišku požiūriu ir įgyvendinant tikslines iniciatyvas, 2021–2027 m. teisingumo programa buvo paskatinta gerokai pagerinti tikslinių grupių žinias, įgūdžius ir elgesį, o tai rodo didelį ilgalaikio poveikio potencialą. Atlikus paramos gavėjų apklausas paaiškėjo, kad įgyvendinant 2021–2027 m. teisingumo programą padidėjo dalyvių informuotumas apie teisinės valstybės ir ES pagrindinių teisių chartijos svarbą; jų žinių lygis labai skiriasi nuo plačiosios visuomenės žinių lygio. Tai suteikia pagrindą manyti, kad programos veiklos dalyviai gilina žinias ir supratimą tiek apie ES teisę, tiek apie teisinę valstybę. Toliau didėjo projektų teisinės valstybės aspektų svarba, atsižvelgiant į ankstesniu programavimo laikotarpiu nustatytą pagrindą.

Suinteresuotieji subjektai ir paramos gavėjai išreiškė pasitikėjimą programos rezultatų tvarumu[22]. 2021–2027 m. teisingumo programos poveikis jau matomas pagal ją nustatytuose ryšiuose ir sukurtuose tinkluose, o tai rodo didelę ilgalaikio poveikio tikimybę. Mokymo medžiagos įvairiomis kalbomis prieinamumas taip pat prisidėjo prie dar didesnio poveikio, užtikrinant, kad programos nauda būtų prieinama platesnei auditorijai ir kad ta medžiaga būtų ilgai naudojamasi teisingumo sektoriuje. Didžioji dauguma paramos gavėjų mano, kad jų projektai gali padėti: i) rengti būsimus teisės aktus (pvz., aukų teisių srityje); ii) pagerinti teismų praktiką ir iii) nustatyti naujus ES teisminio bendradarbiavimo ir teisės kreiptis į teismą standartus. Vis dėlto kai kurie paramos gavėjai taip pat išreiškė susirūpinimą dėl savo priklausomybės nuo ES finansavimo savo iniciatyvoms tęsti. Ši priklausomybė gali apriboti šių paramos gavėjų indėlį nagrinėjant naujas temas ir jų gebėjimą reaguoti į naujausius pokyčius[23], taip apribojant ilgalaikį programos poveikį.

[21] Veiksmingumo stebėsenos sistema buvo parengta siekiant atsižvelgti į pasiūlymus, išdėstytus 2018 m. poveikio vertinime ir ankstesnės programos *ex post* vertinimo pirmoje dalyje.
[22] Didelė naudos gavėjų dalis (94 proc.) mano, kad jų projektų poveikis tęsis ir juos užbaigus.
[23] Pavyzdžiui, naujų teisės aktų (pavyzdžiui, Dirbtinio intelekto akto) priėmimą.

Vykdant pagal programą finansuojamą komunikacijos veiklą įsitikinta, kad ji yra labai pajėgi informuoti ir įtraukti suinteresuotuosius subjektus, kaip matyti iš to, kad daugybė žmonių dalyvavo įgyvendinant įvairias iniciatyvas[24]. 2021–2022 m. baudžiamosioms byloms skirtuose Europos e. teisingumo portalo tinklalapiuose apsilankymų padaugėjo 76 proc. – 2022 m. juose apsilankyta 2,25 mln. kartų, o tai rodo didėjantį susidomėjimą teisingumo sistema visose valstybėse narėse. Pagrindinis informacijos apie Teisingumo programą ir jos finansavimo galimybes šaltinis tebėra ES finansavimo ir konkursų portalas[25]. Remiantis per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais surinktais įrodymais, paaiškėjo, kad nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijų vykdomos komunikacijos veiklos, kuria siekiama didinti informuotumą apie programą, mastas sumažėjo nuo 8,7 proc. ankstesniu finansavimo laikotarpiu iki 3,7 proc. dabartiniu finansavimo laikotarpiu. Vis dėlto 71,6 proc. tiek atrinkti, tiek neatrikti pareiškėjai teigė, kad 2021–2027 m. teisingumo programa yra gerai žinoma tarp potencialių pareiškėjų, o tai atspindi ankstesnio finansavimo laikotarpio pagal 2014–2020 m. programą rezultatus. Nepaisant to, šiam vertinimui atlikti surinkti įrodymai atskleidė, kad įvairių suinteresuotųjų subjektų grupių informuotumo lygis skiriasi. Aukštojo mokslo suinteresuotieji subjektai ir valdžios institucijos parodė esantys labiau informuoti apie programą nei PVO. Iš to galima daryti išvadą, kad, nors programos komunikacijos veikla yra veiksminga, ji gali būti nevienodai veiksminga skirtinguose sektoriuose. Tai galima paaiškinti techniniu programos pobūdžiu, nes ją įgyvendinant daugiausia dėmesio skiriama specializuotiems teisėjų ir teisminių institucijų darbuotojų poreikiams. Be to, kai kuriuose ES regionuose gali prireikti dėti daugiau pastangų vykdant komunikacijos veiklą, kad būtų dar labiau padidintas bendras programos veiksmingumas ir valstybių narių partnerystės ryšių įvairovė. Iš tiesų, nors geografinė pusiausvyra savaime nėra programos tikslas, iš duomenų matyti, kad iki 2023 m. pabaigos kai kuriose valstybėse narėse įsisteigusios organizacijos prašė ir gavo lėšų dažniau nei kitose valstybėse narėse įsisteigusios organizacijos.

Nuo COVID-19 pandemijos pradžios programoje daugiau dėmesio skiriama skaitmenizacijai. Paramos gavėjai, vykdydami savo veiklą, vis dažniau naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, taip didindami jų veiksmingumą. Be to, nuo pandemijos pradžios programoje taip pat vis daugiau dėmesio skiriama lyčių aspekto integravimui. Daugiausia dėmesio skiriama: i) finansuojamos veiklos poveikio lyčių lygybei duomenų stebėjimo metodikos įdiegimui; ii) aiškesniems lyčių lygybės reikalavimams kvietimo teikti pasiūlymus dokumentuose ir vertinimo kriterijuose ir iii) specialiai projektų pasiūlymų lyčių aspekto analizei. Reikalavimas daugiau dėmesio skirti lyčių aspekto integravimui į projektus, bendrai finansuojamus pagal Teisingumo programą, padėjo padidinti programos veiksmingumą, nes intervencinės priemonės buvo geriau suderintos su tikslinių grupių poreikiais. Į daugiau kaip 80 proc. finansuojamų projektų buvo įtrauktos priemonės, kuriomis skatinama lyčių lygybė, ir į jų pasiūlymus buvo galima veiksmingai integruoti lyčių lygybės aspektą. Vis dėlto iš šiam vertinimui atlikti surinktų įrodymų matyti, kad kai kuriems pareiškėjams vis tiek būtų naudingos papildomos gairės, pavyzdžiui, gerosios patirties pavyzdžiai, pritaikyti konkretiems Teisingumo programos tikslams.

Apskritai pagal 2021–2027 m. teisingumo programą buvo dedama daugiau pastangų užtikrinti įtraukumą, kovoti su diskriminacija ir remti pažeidžiamas grupes. Tai reiškia, kad programoje laikomasi į ateitį orientuoto požiūrio į sąžiningos ir teisingos teisingumo sistemos kūrimą visoje ES[26]. Nediskriminacinės teisės kreiptis į teismą užtikrinimas visiems yra nauja dabartinės programos dalis, kurią įgyvendinant jau matoma didelė pažanga, pasiekta iš dalies

[24] Remiantis programos stebėsenos duomenimis, vykdant informuotumo didinimo veiklą buvo sėkmingai pasiekti 201 888 asmenys, o 379 tarpusavio mokymosi iniciatyvose dalyvavo net 2 288 580 asmenų.

[25] ES finansavimo ir konkursų portalas | Europos Komisija.

[26] 2021–2023 m. apie 32 proc. pagal programą finansuojamų projektų buvo skirti migrantų, pabėgėlių, LGBTI asmenų ir asmenų su negalia poreikiams tenkinti, o 13 proc. projektų – vaikų teisėms apsaugoti teismo procesuose.

remiant lyčių aspekto ir nediskriminavimo principo integravimą į visą jos veiklą, kaip reikalaujama programos teisiniame pagrinde.

2.2. Efektyvumas

2014–2020 m. teisingumo programa

Apskritai atlikus vertinimą nustatyta, kad 2014–2020 m. teisingumo programa buvo ekonomiškai efektyvi[27] siekiant jos tikslų.

Paramos gavėjų atsiliepimai iš esmės patvirtino, kad dalyvavimo programoje nauda yra didesnė už susijusias išlaidas. Nauda daugiausia susijusi su naujais partnerystės ryšiais, kuriais skatinamas: i) teisminių institucijų tarpusavio pasitikėjimas; ii) ES teisės įgyvendinimas ir taikymas ir iii) informuotumas apie pagrindinių teisių apsaugą bei jos skatinimas.

Nepaisant to, kad suinteresuotieji subjektai iš esmės teigiamai vertina programą, paraiškų teikimo procesas ir administracinė našta, susijusi su paraiškų dėl pagal programą finansuojamų projektų teikimu, yra daug išteklių ir laiko reikalaujantis iššūkis pareiškėjams, visų pirma tiems, kurie paraišką teikia pirmą kartą. Labiau patyrę pareiškėjai procesą taip pat laiko varginančiu, nors ne tiek, kiek paraišką pirmą kartą teikiantys pareiškėjai. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, taip pat dažnai minėjo administracinę naštą kaip problemą, su kuria jie susiduria dėl išsamių ataskaitų teikimo reikalavimų ir dėl to, kad didžiausios išlaidos personalui priskiriamos administracinei veiklai.

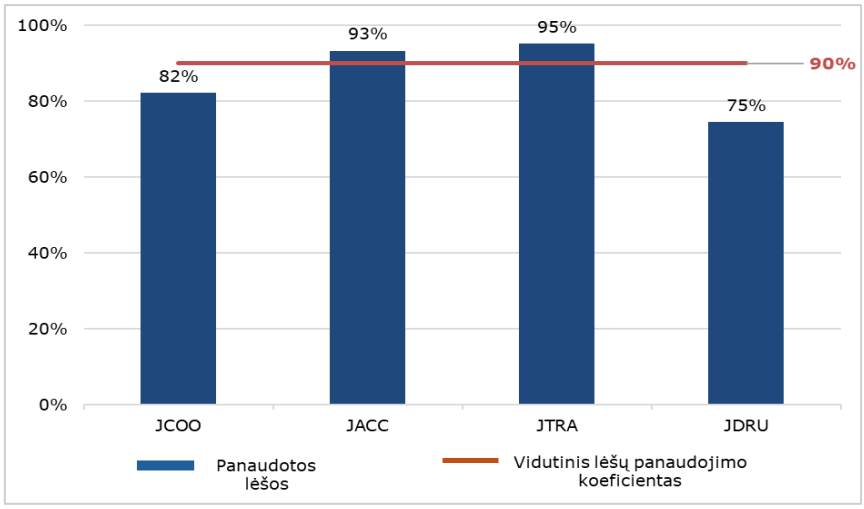
Nepaisant šių iššūkių, suinteresuotieji subjektai palankiai įvertino Komisijos veiksmus, kuriais siekiama supaprastinti administracinį procesą. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, paraiškų teikimo proceso skaitmenizaciją sukuriant ES finansavimo ir konkursų portalą laiko svarbiausiu Komisijos atliktu supaprastinimu.

Reglamentu (ES) Nr. 1382/2013[28] nustatytas 2014–2020 m. laikotarpiui skirtas 377 604 000 EUR biudžetas, o metinės sumos buvo nustatytos darbo programose. Remiantis šiam vertinimui atlikti surinktais duomenimis, skirta daugiau kaip 90 proc. (t. y. daugiau kaip 304 000 000 EUR) dotacijoms ir viešiesiems pirkimams numatyto biudžeto (t. y. 332 125 700 EUR).

Konkrečių tikslų lygmeniu finansavimo, skirto konkretiems tikslams, susijusiems su teise kreiptis į teismą ir teisėjų mokymu, lėšų panaudojimo koeficientas buvo šiek tiek didesnis už vidutinį (panaudojimo koeficientas yra pagal programą vykdomai veiklai faktiškai skirta suplanuoto programos finansavimo procentinė dalis). Teisminio bendradarbiavimo ir kovos su narkotikais politikos tikslams įgyvendinti skirto finansavimo lėšų panaudojimo koeficientai, priešingai, buvo mažesni nei vidutiniai.

1 diagrama. Turimų biudžetų panaudojimo koeficientas pagal konkretų tikslą

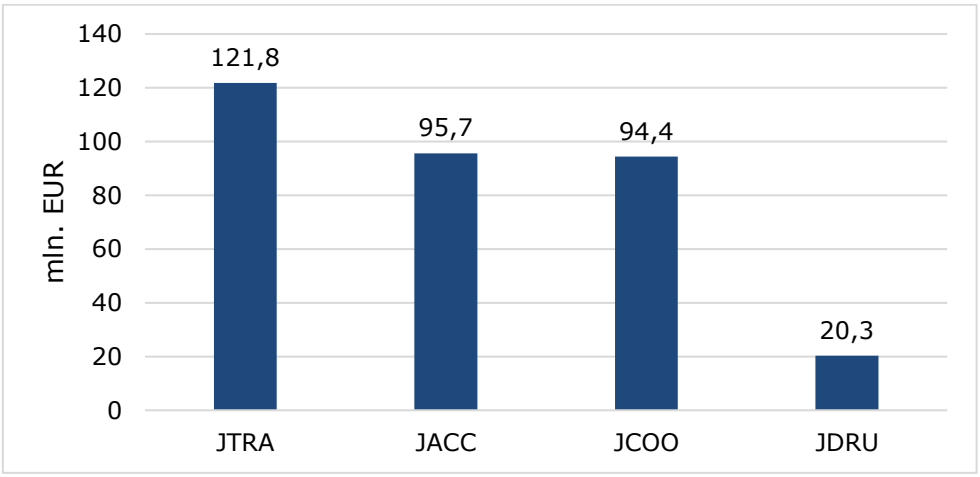
[27] Vertinant pagal įvykdytoms investicijoms suteiktą vertę.
[28] 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas (ES) Nr. 1382/2013, OL L 354, 2013 12 28 p. 73–83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1382/oj.

Šaltinis – rengiami programų duomenys (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD). Akronimai susiję su konkrečiais 2014–2020 m. teisingumo programos tikslais: 1) sudaryti palankesnes sąlygas teisminiam bendradarbiavimui civilinėse ir baudžiamosiose bylose ir jį remti (JCOO); 2) remti ir skatinti teisėjų mokymą (JTRA); 3) sudaryti palankesnes sąlygas visiems veiksmingai naudotis teise kreiptis į teismą (JACC); 4) remti iniciatyvas kovos su narkotikais politikos srityje, susijusias su teisminiu bendradarbiavimu ir nusikalstamumo prevencijos aspektais (JDRU).

Palyginus santykinį finansavimo lėšų panaudojimo koeficientą su suplanuotas biudžetais, matoma labiau nevienoda padėtis.

2 diagrama. Suplanuoti biudžetai pagal konkrečius tikslus

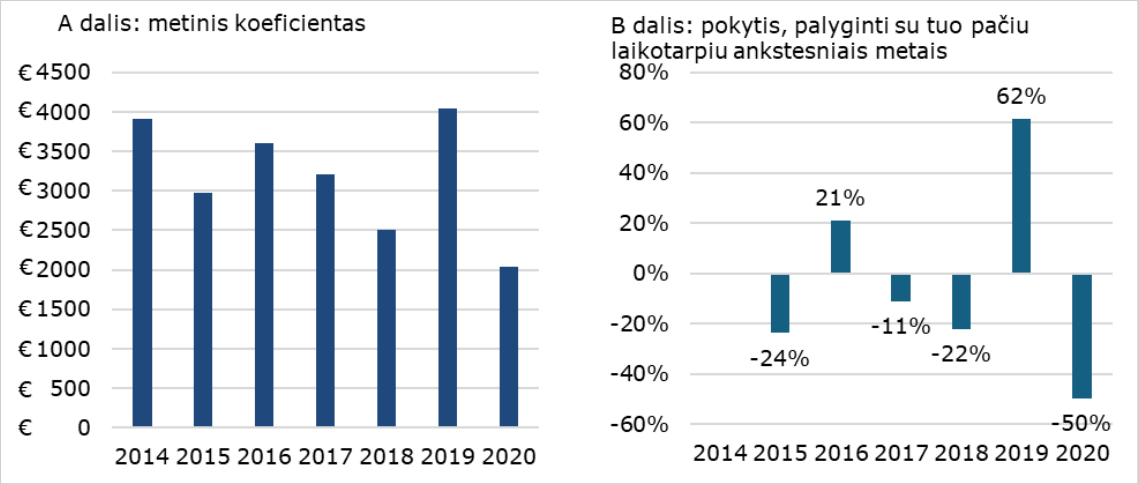
Šaltinis – rengiami programų duomenys (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

2014–2020 m. teisingumo programa buvo veiksminga siekiant jos tikslų, o iš lėšų panaudojimo koeficiento matyti, kad įgyvendinant ją buvo efektyviai naudojamos beveik visos pagal ją suplanuotos lėšos. Viena vertus, šis didelis lėšų panaudojimo koeficientas padėjo užtikrinti, kad finansavimas būtų plačiai panaudotas. Kita vertus, nepanaudotas biudžetas, nors ir palyginti nedidelis, galėjo būti panaudotas programos tikslams toliau remti. Šiam vertinimui atlikti surengti pokalbiai patvirtino, kad pirmą kartą paramą gavę paramos gavėjai nepakankamai įvertino savo projektui įgyvendinti reikalingus išteklius, todėl prašyta mažesnio finansavimo, palyginti su programos lygmeniu suplanuotu finansavimu. Šis nustatytas faktas atitinka 2014–2020 m. programos *ex post* vertinimo pirmoje dalyje pateiktus įrodymus, kad viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl nebuvo panaudotas visas programos biudžetas, buvo nepakankamas projekto išlaidų įvertinimas.

Efektyvumo vertinimo kriterijus taip pat buvo vertinamas pagal išlaidų efektyvumo koeficientus[29], pagal kuriuos buvo vertinamos bendros metinės išlaidos, palyginti su produktais, sukurtais siekiant konkretaus programos tikslo. Pavyzdžiui, atliekant vertinimą buvo tikrinamos programos investicijos į mokymo veiklą ir dvi dideles bei svarbias IT sistemas, kurios kartu seka programos rezultatus teisminio bendradarbiavimo, teisės kreiptis į teismą ir teisininkų mokymo srityse. Todėl šios investicijos į dvi dideles ir svarbias IT sistemas ir į mokymo veiklą yra geri programos išlaidų efektyvumo pakaitiniai rodikliai.

Pirma, atliekant vertinimą buvo analizuojami mokymai ir remiantis šia analize nustatytas išlaidų efektyvumo koeficientas[30]. Iki 2018 m. stebėta metinio išlaidų efektyvumo koeficiento mažėjimo tendencija, vėliau – dar didesnis jo sumažėjimas, o 2020 m. buvo pasiektas žemiausias lygis. Mokymuose dalyvavusių asmenų skaičius buvo mažiausias 2019 m., o 2020 m. jis buvo didžiausias. Spartų mokymuose dalyvavusių asmenų skaičiaus pokytį ir atitinkamą susijusių išlaidų pokytį iš esmės galima paaiškinti COVID-19 pandemijos poveikiu. Dėl 2020 m. prasidėjusios pandemijos padidėjo mokymo kursų skaitmenizacijos mastas. Pagal programą finansuojant nuotoliniu būdu rengiamus mokymus, padidėjo jos išlaidų efektyvumas. Vis dėlto šie rodikliai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į atitinkamas aplinkybes, kaip matyti iš Europos teisėjų mokymo tinklo (ETMT) darbo[31], susijusio su asmeniniais mainais. Tinklaveika ir asmeniniai mainai išliko svarbiomis ypatybėmis, kuriomis prisidedama prie teisėjų mokymo kursų kokybės gerinimo.

3 diagrama. Su mokymo kursuose dalyvavusių teisėjų skaičiumi susijusių išlaidų efektyvumo koeficientai (2014–2020 m.)

Šaltinis – rengiami programų duomenys (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

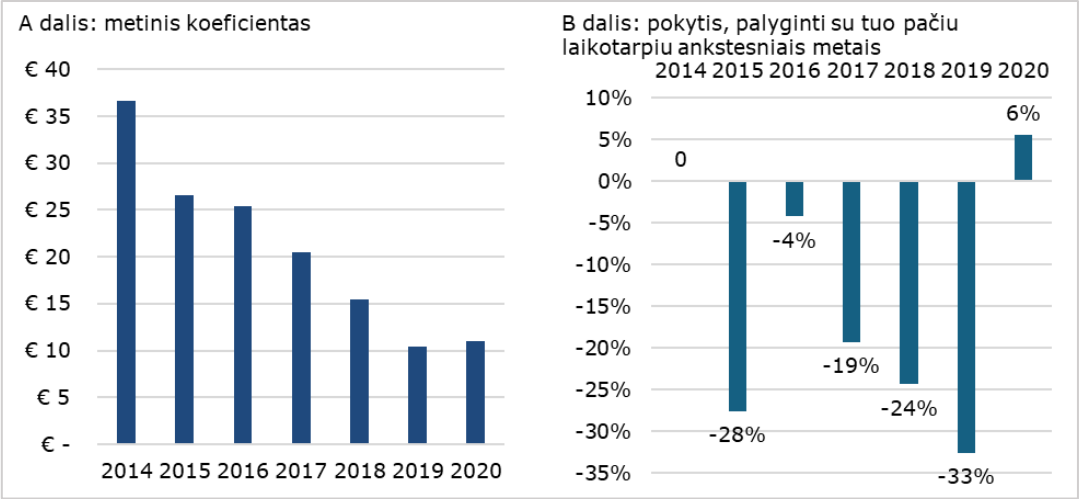
Dar vienas veiksnys, kuriuo prisidėta prie programos išlaidų efektyvumo, buvo ETMT veikla Europos lygmeniu, kurią vykdant buvo sukurta masto ekonomija. ETMT sukūrė didelio masto ir veiksmingam teisėjų mokymui palankią aplinką. Todėl pagal programą buvo galima remti mokymus mažesnėmis sąnaudomis.

Keitimosi informacija naudojantis ECRIS atvejų skaičius buvo dar vienas iš rodiklių, naudotų vertinant, kaip programa padėjo skatinti teisminį bendradarbiavimą. Todėl tai geras būdas įvertinti išlaidų efektyvumą. Nuo 2014 m. iki 2019 m. keitimosi informacija sąnaudos kiekvienu atveju nuolat mažėjo. Keitimosi informacija naudojantis ECRIS atvejų skaičius taip

[29] Nors šie koeficientai yra tik santykinio išlaidų efektyvumo aproksimacija (kadangi metiniai biudžetai buvo nevienodi), jie vis tiek suteikia ilgesnį laikotarpį apimančių įžvalgų apie programos efektyvumą.
[30] Nustatant išlaidų efektyvumo koeficientą, bendras metinės programos biudžetas buvo įvertintas atsižvelgiant į bendrą mokymo kursuose dalyvavusių asmenų skaičių.
[31] Reglamente (ES) 2021/693, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. teisingumo programa, numatyta, kad pagal programą remiamos ETMT išlaidos ir kad visos dotacijos veiklai tuo tikslu skiriamos neskelbiant kvietimo teikti pasiūlymus.

pat padidėjo, o tai padėjo pasiekti tinkamą sąnaudų ir rezultatų santykį. Pandemija taip pat turėjo įtakos keitimosi informacija naudojantis ECRIS atvejų skaičiui (jos sąlygomis šiek tiek padidėjo sąnaudos), nors ji buvo labai nedidelė.

4 diagrama. Keitimosi informacija naudojantis ECRIS išlaidų efektyvumo koeficientai (2014–2020 m.)

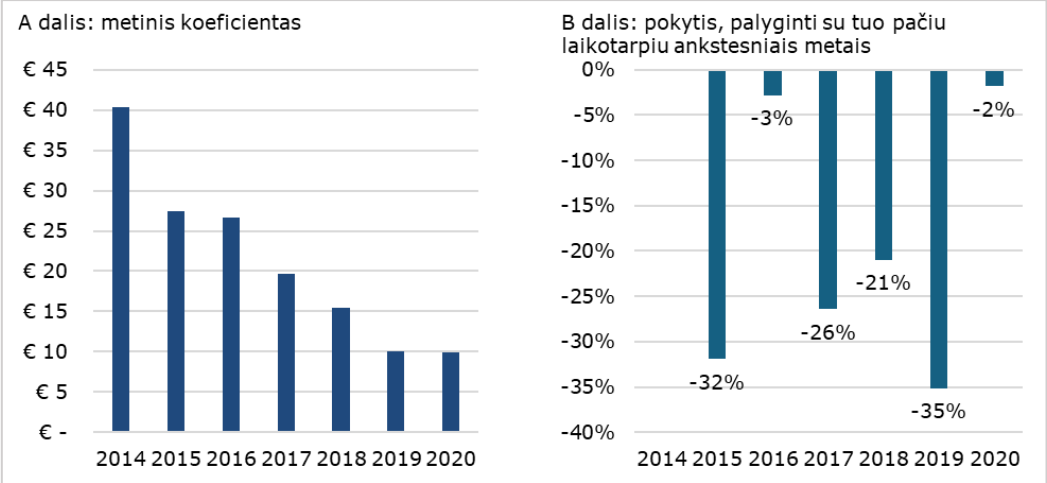
Šaltinis – ECRIS duomenų rengimas (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

Nedidelį išlaidų padidėjimą 2020 m. iš esmės galima paaiškinti sumažėjusiu nacionalinių kompetentingų institucijų veiklos mastu[32]. Be kitų veiksnių, pagrindiniai veiksniai buvo nuotolinis darbas ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas. Vis dėlto po trumpo pereinamojo laikotarpio veiklos mastas vėl tapo įprastas. Dėl sumažėjusio veiklos masto ECRIS eksploatavimo sąnaudos padidėjo tik šiek tiek. Žvelgiant iš ilgesnį laikotarpį apimančios perspektyvos, 2014–2020 m. ribinės sąnaudos (t. y. vieno papildomo keitimosi informacija atvejo sąnaudos) labai sumažėjo. Labai sumažėjusios ribinės sąnaudos byloja apie ECRIS naudingumą, taigi ir apie jos išlaidų efektyvumą.

Atitikčių skaičius Europos e. teisingumo portale[33] atliekant programos poveikio vertinimą[34] buvo naudojamas kaip pakaitinis rodiklis, pagal kurį buvo vertinama, kaip programa padėjo užtikrinti teisę kreiptis į teismą. Kaip ir investicijos į ECRIS, atitikties Europos e. teisingumo portale sąnaudos per programos įgyvendinimo laikotarpį sumažėjo. Pagal programą investuota į Europos e. teisingumo portalo plėtrą, palaikymą ir informuotumo apie jį didinimą. Šių veiksmų poveikį iliustruoja padidėjęs portale nustatytų atitikčių skaičius. Todėl aktyvesnis Europos e. teisingumo portalo naudojimas parodė didesnės skaitmeninės struktūros kūrimo išlaidų efektyvumą.

5 diagrama. Atitikčių Europos e. teisingumo portale išlaidų efektyvumo koeficientai (2014–2020 m.)

[32] Remiantis Eurojusto duomenimis. Galima susipažinti šiuo adresu: https://db.eurocrim.org/db/en/doc/3528.pdf.
[33] Vietoj to Europos e. teisingumo portale visuomenės nariams suteikiama internetinė prieiga prie informacijos, kai jie bando gauti informacijos, susijusios su teisiniais klausimais, procedūromis ar galinčiais jiems padėti praktikuojančiais teisininkais.
[34] SWD(2018) 290 *final*.

Šaltinis – Europos e. teisingumo portalo duomenų rengimas (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

Apibendrinant galima teigti, kad trys išlaidų efektyvumo vertinimai rodo ilgalaikį programos išlaidų efektyvumą, užtikrinamą rengiant mokymus ir didinant naudojimosi sukurtomis IT sistemomis mastą.

2021–2027 m. teisingumo programa

Iš vertinimui atlikti surinktų įrodymų matyti, kad 2021–2027 m. teisingumo programa iki šiol apskritai buvo ekonomiškai efektyvi. Tai reiškia, kad įgyvendinant programą gaunama optimalių rezultatų įvykdytoms investicijoms. Šią nuomonę patvirtina ir suinteresuotųjų subjektų atsiliepimai, nes dauguma respondentų patvirtino, kad 2021–2027 m. teisingumo programos nauda yra didesnė už jos sąnaudas. Kalbant apie 2014–2020 m. teisingumo programą, bendradarbiavimas ir ilgalaikiai partnerystės ryšiai buvo naudingi tikslinėms grupėms keliais aspektais, pavyzdžiui, jie padėjo: i) padidinti informuotumą programoje nagrinėjamais klausimais ir jų išmanymą; ii) įgyti geresnių įgūdžių ir iii) glaudžiau bendradarbiauti.

2021–2027 m. programos valdymo ir administracinės procedūros ilgainiui pagerėjo, palyginti su 2014–2020 m. programa. Paramos gavėjams ir pareiškėjams vis dar sunku atlikti administracines užduotis, susijusias su paraiškų teikimo procesu ir ataskaitų teikimu. Šios administracinės užduotys tebėra brangios ir užima daug laiko. Vis dėlto daugelis suinteresuotųjų subjektų taip pat pripažino patobulinimus, įdiegtus Komisijai supaprastinus procedūras.

Apskritai, net jei dar per anksti daryti galutines išvadas, suinteresuotieji subjektai teigė, kad 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu nustatytos supaprastinimo priemonės buvo teigiamos ir padėjo reikšmingai sumažinti administracinę naštą, palyginti su ankstesniu programavimo laikotarpiu. Šios supaprastintos procedūros, be kita ko, yra fiksuotosios sumos įmokų taikymas, paprastesnis ataskaitų teikimo procesas ir e. dotacijų sistemos įdiegimas. Įgyvendinus šiuos pakeitimus buvo supaprastintos administracinės ir paraiškų teikimo procedūros.

Fiksuotosios sumos įmokų įvedimas taip pat turėtų padėti supaprastinti galutinių ataskaitų teikimą ir pagerinti jų kokybę, nes kai kuriems paramos gavėjams tai vis dar sudėtinga. Vis dėlto suinteresuotieji subjektai ne taip teigiamai įvertino Komisijos institucijų lygmeniu nustatytus standartizuotus kelionės ir apgyvendinimo vieneto įkainius. Taip yra todėl, kad šie vieneto įkainiai dažnai neatspindi faktinių rinkos normų. Be to, kalbant apie finansinę atskaitomybę, vis dar sunku tvarkyti du atskirus buhalterinės apskaitos įrašus (t. y. vieną grindžiamą faktinėmis išlaidomis, o kitą – standartizuotais vieneto įkainiais). Dėl to šis procesas tampa dar sudėtingesnis, ypač valdžios institucijoms.

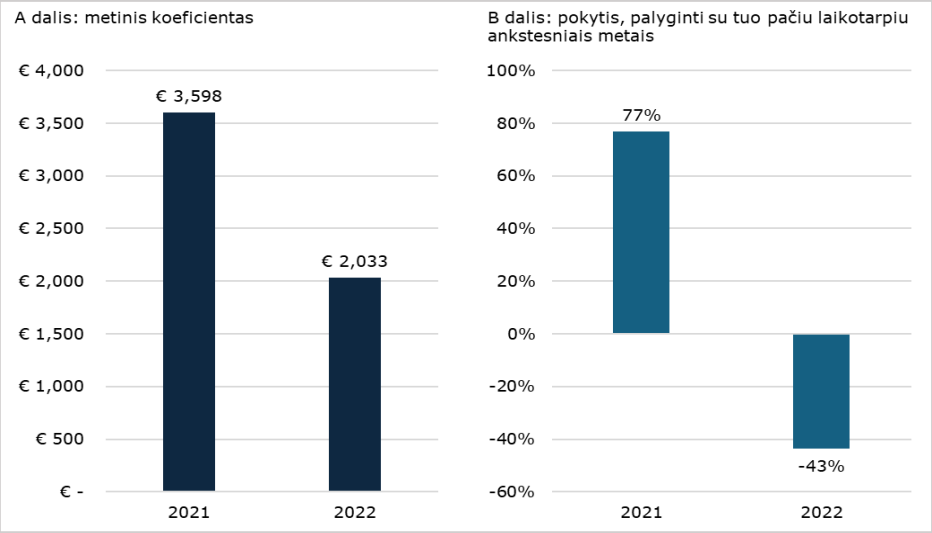
Be to, taikant labiau struktūrizuotą finansuojamos veiklos rezultatų vertinimo metodą, dabartinė programa yra geriau parengta tam, kad būtų užtikrintas efektyvus lėšų naudojimas, nei 2014–2020 m. programa. Tai – reikšmingas patobulinimas, palyginti su ankstesniu finansavimo laikotarpiu. 2021–2027 m. programos veiklos rezultatų stebėsenos sistema remiamos pastangos užtikrinti, kad programa ir toliau atitiktų paramos gavėjų poreikius ir naujus iššūkius.

Bendradarbiavimas su esamais tinklais, pavyzdžiui, ETMT, ir toliau rodo, kad yra galimybių padidinti programos išlaidų efektyvumą. Kaip pabrėžta 2014–2020 m. programos *ex post* vertinime, šie tinklai suteikia galimybę paramos gavėjams organizuoti plataus masto renginius, į kuriuos įtraukiama daug dalyvių, mažesnėmis sąnaudomis ir taip pasiekti masto ekonomiją.

Programos veiksmingumui įtakos turėjo ir keli išorės veiksniai. Suinteresuotieji subjektai visų pirma pabrėžė ekonominius ir politinius veiksnius (pvz., infliacinį spaudimą, kurį sukėlė Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą). Su COVID-19 pandemija susiję iššūkiai po 2022 m. pradžios nebebuvo laikomi problema, nes pagal programą buvo greitai ir lanksčiai priimtos rizikos mažinimo priemonės. Ilguoju laikotarpiu dėl COVID-19 net padidėjo pagal Teisingumo programą finansuojamų projektų efektyvumas, nes paspartėjo skaitmenizacija[35].

Kalbant apie teisminių institucijų darbuotojų, dalyvavusių mokymo veikloje pagal dabartinę Teisingumo programą, skaičių, iš nustatytų faktų matyti, kad 2021–2022 m. išlaidų veiksmingumas apskritai padidėjo[36].

6 diagrama. Su mokymo veikloje dalyvavusių teisėjų skaičiumi susijusių išlaidų efektyvumo koeficientas (2021–2027 m.)

Šaltinis – rengiami programų duomenys (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD). Pastaba. Atliekant analizę dar neturėta 2023 m. duomenų.

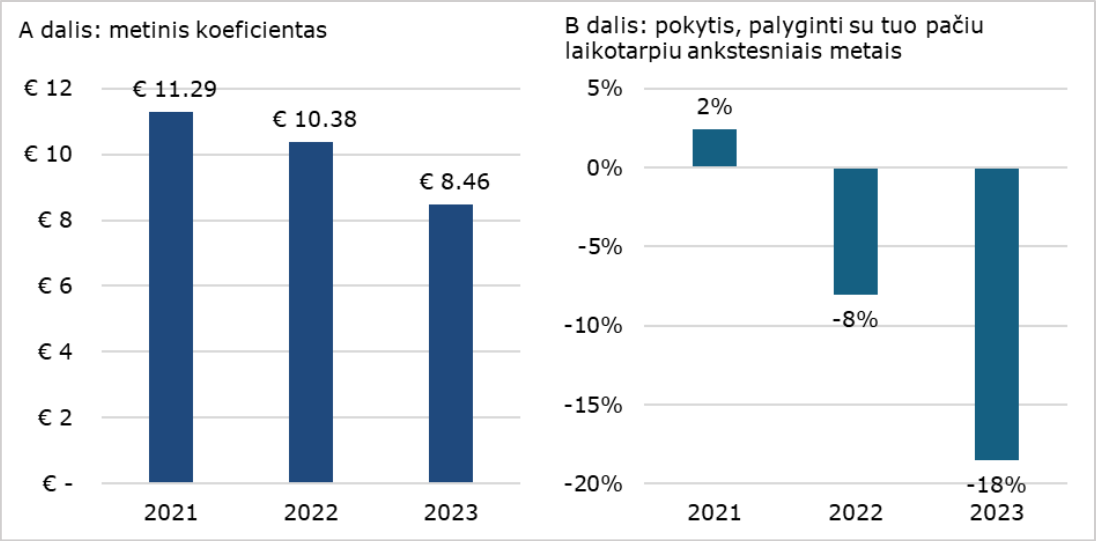
Kalbant apie keitimąsi informacija naudojantis ECRIS, iš duomenų matyti, kad 2021–2023 m. laikotarpiu išlaidų efektyvumas padidėjo. Iš bendrų 2014–2023 m. duomenų matyti, kad

[35] Įgyvendinant apytikriai 29 proc. nagrinėjamu laikotarpiu finansuotų projektų, lėšos buvo perskirtos perėjimui prie skaitmeninių platformų remti ir padidėjusioms IT paramos išlaidoms padengti.

[36] 2021 m. staigiai padidėjus koeficientui, didesnio išlaidų efektyvumo tendencija pakito priešinga linkme. Šį pokytį galėjo lemti įvairios priežastys, įskaitant galimus programos vykdymo pokyčius, padidėjusias išlaidas ar išorės veiksnius. Dėl vėlesnio sumažėjimo 2022 m. koeficientas vėl grįžo į labai panašų lygį, koks buvo 2020 m., tad iš esmės buvo atsigauta nuo staigaus padidėjimo 2021 m. ir grįžta į didesnio išlaidų efektyvumo būklę.

vyravo ekonominio efektyvumo didėjimo tendencija, atsižvelgiant į nuolat mažėjančias išlaidas vienam keitimosi informacija naudojantis ECRIS atvejui.

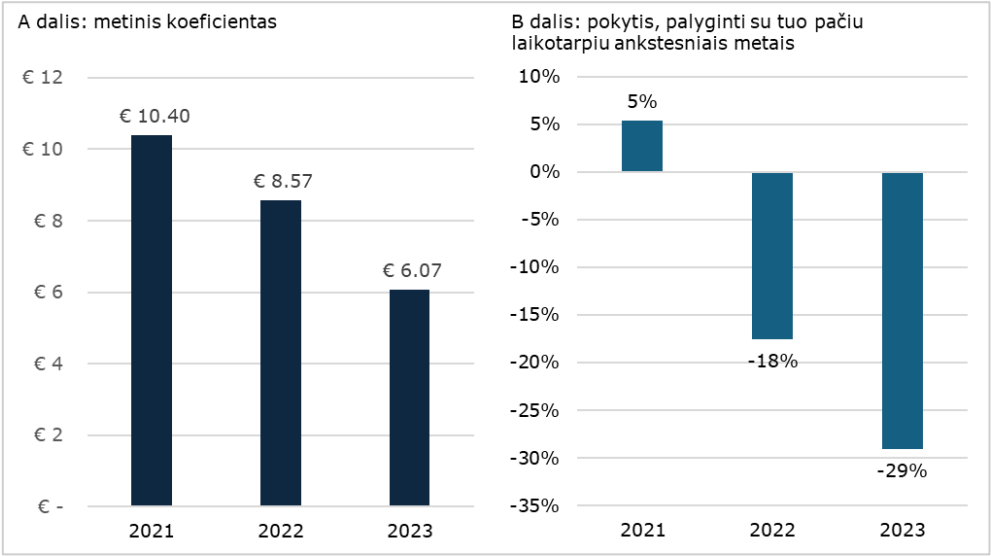
7 diagrama. Keitimosi informacija naudojantis ECRIS išlaidų efektyvumo koeficientas (2021–2027 m.)

Šaltinis – ECRIS duomenų rengimas (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

Galiausiai, vertinant Europos e. teisingumo portale nustatytų atitikčių skaičių, nepaisant trumpo išlaidų didėjimo laikotarpio 2021 m., paaiškėjo, kad programa suteikė didelę galimybę padidinti su šiuo rodikliu susijusių išlaidų efektyvumą vėlesniais metais, todėl iki 2023 m. labai sumažėjo išlaidos vienai atitikčiai. Galima daryti išvadą, kad programa ilgainiui tapo vis efektyvesnė siekiant numatytų jos rezultatų, o išlaidos vienai atitikčiai Europos e. teisingumo portale gerokai sumažėjo.

8 diagrama. Su atitiktimis Europos e. teisingumo portale susijusių išlaidų efektyvumo koeficientas (2021–2027 m.)

Šaltinis – Europos e. teisingumo portalo duomenų rengimas (Teisingumo ir vartotojų reikalų GD)

2.3. Suderinamumas

2014–2020 m. teisingumo programa

Ex post vertinimas parodė, kad 2014–2020 m. programos tikslai apskritai buvo pasiekti suderintu būdu. Įgyvendinant programą visų pirma buvo sėkmingai pasiekti šie tikslai: i) sustiprinta pagrindinių teisių apsauga; ii) užtikrintos veiksmingos teisių gynimo priemonės; iii) skatinamas teisėjų mokymas ir iv) skatinamas bendradarbiavimas nedubliuojant kitų ES finansavimo programų. Iš apklausos rezultatų matyti, kad programa buvo išskirtinė teikiant finansavimą, kuriuo tenkinami konkretūs suinteresuotųjų subjektų poreikiai. 70 proc. apklaustų paramos gavėjų teigė, kad be Teisingumo programos jie nebūtų galėję gauti kito ES finansavimo.

Programavimo lygmeniu ES kovos su narkotikais strategijos[37] vertinimas patvirtino 2014–2020 m. teisingumo programos papildomumą ES kovos su narkotikais politikos srityje. Pagal Teisingumo programą finansuojamos intervencinės priemonės buvo konkrečiai orientuotos į teisminį bendradarbiavimą ir nusikaltimų prevenciją, o kartu – į sritis, kurios nebuvo įtrauktos į ES vidaus saugumo fondą[38] [39]. Vis dėlto, nors pagal programą finansuojamos intervencinės priemonės nesidubliavo su iniciatyvomis, finansuojamomis ES vidaus saugumo fondo lėšomis, Teisingumo programos suinteresuotieji subjektai patvirtino, kad su ES kovos su narkotikais politika susijusios intervencinės priemonės daug geriau atitiko saugumo fondo paramos taikymo sritį (taigi patvirtino, kad jų perkėlimas į ją pagal 2021–2027 m. teisingumo programą buvo pagrįstas).

Be to, teisingumo projektais, skirtais skaitmenizacijai diegti teisingumo srityje, buvo veiksmingai įtraukti į nacionalines skaitmenizacijos iniciatyvas. Atliekant vertinimą šioje srityje nustatyta sinergija su Europos infrastruktūros tinklų priemone (EITP)[40]: skaitmeninės infrastruktūros projektų finansavimas pagal EITP buvo suderintas su projektais, kuriais gerinamas teisėjų mokymas internetu ir kurie yra finansuojami pagal Teisingumo programą. Galiausiai taip pat buvo svarbi Teisingumo programos ir ES teisių, lygybės ir pilietiškumo programos sąveika[41], iš dalies dėl glaudaus Komisijos departamentų, atsakingų už šias dvi programas, veiklos koordinavimo. Šis glaudus veiklos koordinavimas padėjo suderinti Teisingumo programos ir Teisių, lygybės ir pilietiškumo programos finansavimo pasiūlymų vertinimo metodus.

2021–2027 m. teisingumo programa

Paaiškėjo, kad pagal 2021–2027 m. teisingumo programą finansuojami veiksmai ir šių veiksmų tikslai dera su ES politika teisingumo srityje. Įgyvendinant pagal dabartinę programą finansuojamus veiksmus e. teisingumui, teismų sistemų skaitmenizacijai ir tarpvalstybinio keitimosi informacija priemonėms skiriama daugiau dėmesio, nei įgyvendinant veiksmus, finansuotus pagal ankstesnę 2014–2020 m. programą. Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais patvirtino, kad iki šiol dabartinė programa taip pat gerai dera su šių sričių nacionaline politika[42].

2021–2027 m. teisingumo programa, iš dalies dėl to, kad joje daugiausia dėmesio skiriama trims konkretiems tikslams[43], yra nuosekli ir ja yra sukurta sinergija su kitomis finansavimo

[37] Galutinis 2013 m. ES kovos su narkotikais strategijos vertinimas, su kuriuo galima susipažinti šiuo adresu: https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/daf5ddf5-cd52-11ea-adf7-01aa75ed71a1.
[38] Reglamentas (ES) 2021/1149.
[39] 2014–2020 m. teisingumo programos ir Vidaus saugumo fondo papildomumas taip pat patvirtintas fondo tarpiniame vertinime (SWD(2018) 341).
[40] Reglamentas (ES) Nr. 1316/2013.
[41] Reglamentas (ES) Nr. 1381/2013.
[42] Remiantis programos komiteto narių, kurie paprastai priklauso valstybių narių teisingumo ministerijoms, atsiliepimais.
[43] Reglamento (ES) 2021/693 3 straipsnio 2 dalis.

programomis, pavyzdžiui, Pilietybės, lygybės, teisių ir vertybių programa[44], visų pirma kiek tai susiję su parama nusikaltimų aukoms ir kitoms pažeidžiamoms grupėms. Be to, kadangi dabartinė programa atlieka svarbų vaidmenį padedant valstybėms narėms prisijungti prie esamų ES priemonių ir IT sistemų, esama 2021–2027 m. teisingumo programos ir programų, susijusių tiek su ES lygmens IT sistemomis, tiek su nacionalinių teismų sistemų skaitmenizacija (pvz., Skaitmeninės Europos programa[45], techninės paramos priemone[46] ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone[47]), papildomumo ir sinergijos.

2021–2027 m. teisingumo programa taip pat dera su ES tarptautiniais įsipareigojimais ir tikslais, pavyzdžiui, darnaus vystymosi tikslais, ypač 16-uoju tikslu[48].

Galiausiai tik nedidelė paramos gavėjų procentinė dalis teigė mananti, kad jie galėtų užsitikrinti alternatyvų ES finansavimą, jei nebūtų galima pasinaudoti teisingumo programa – optimistiškiausiai dėl šios galimybės nusiteikusios valdžios institucijos ir aukštojo mokslo įstaigos. PVO teigė, kad vargu ar jos rastų alternatyvių finansavimo šaltinių, jei programa būtų nutraukta.

2.4. ES pridėtinė vertė

2014–2020 m. teisingumo programa

Pasikonsultavus su suinteresuotaisiais subjektais paaiškėjo, kad paramos gavėjai nebūtų galėję įgyvendinti savo projektų, jei Teisingumo programos nebūtų[49]. Paramos gavėjai konkrečiai nurodė projektų geografinę taikymo sritį, kuri būtų buvusi mažesnė, jei jie būtų grindžiami nacionaliniu finansavimu. Projektų teminė taikymo sritis taip pat būtų buvusi ribota, jei ji būtų grindžiama tik nacionaliniu finansavimu. Paramos gavėjų teigimu, nacionalinis finansavimas paprastai pritaikomas prie konkrečių grupių, pavyzdžiui, tam tikros rūšies nusikaltimų aukų, poreikių. Teisingumo programa, priešingai, laikoma lankstesne. Galiausiai paramą gaunančios organizacijos teigė, kad jų gebėjimo įgyvendinti didesnės apimties projektus būtų nepakakę, jei jos neturėtų galimybės gauti ES finansavimo.

Valdžios institucijos, pavyzdžiui, teismai, ministerijos ir aukštojo mokslo įstaigos, buvo tarp suinteresuotųjų subjektų, kurie dažniausiai nurodė, kad jie būtų galėję užsitikrinti nacionalinį finansavimą, jei nebūtų finansavimo pagal Teisingumo programą. PVO, priešingai, buvo mažiau įsitikinusios, kad būtų galėjusios rasti alternatyvių finansavimo šaltinių. Tarp pagrindinių priežasčių, dėl kurių paramos gavėjai naudojosi ES finansavimu pagal 2014–2020 m. teisingumo programą, buvo nacionalinių finansavimo priemonių specifiškumas[50], kuris, suinteresuotųjų subjektų nuomone, buvo pernelyg ribojantis.

Programos komiteto narių atsiliepimuose šie trūkumai buvo kontekstualizuoti nurodant dvi sritis, kuriose 2014–2020 m. teisingumo programa padėjo užtikrinti vienodas sąlygas valstybėms narėms. Pirmoji sritis – pagal programą bendrai finansuojamų mokymo kursų pridėtinė vertė, kuri laikoma labai vertinga ir veiksminga programos suinteresuotiesiems subjektams. Antroji sritis – programos indėlis skaitmeninant teisingumo sistemas ir užtikrinant jų sąveikumą su kitų valstybių narių teisingumo sistemomis. Skaitmeninimas pasirodė esąs ypač svarbus siekiant išspręsti dėl COVID-19 pandemijos kilusias problemas.

[44] Reglamentas (ES) 2021/692.
[45] Skaitmeninės Europos programa (Reglamentas (ES) 2021/694).
[46] Techninės paramos priemonė (TPP) (Reglamentas (ES) 2021/240).
[47] Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (Reglamentas (ES) 2021/241).
[48] 16-asis DVT: „skatinti taikią ir įtraukią visuomenę siekiant darnaus vystymosi, visiems suteikti teisę kreiptis į teismą ir kurti veiksmingas, atskaitingas ir įtraukias institucijas visais lygmenimis“.
[49] Šią išvadą patvirtina ir internetinės apklausos rezultatai. Tik 9 proc. apklaustų paramos gavėjų buvo įsitikinę, kad jei Teisingumo programa nebūtų egzistavusi, valstybės narės būtų buvęs perspektyvus alternatyvus jų finansavimo šaltinis.
[50] Per pokalbius paaiškėjo, kad ši ribota nacionalinio finansavimo apimtis susijusi su konkrečiais biudžetais, numatytais pagal tikslines nacionalines finansavimo programas.

2021–2027 m. teisingumo programa

2021–2027 m. teisingumo programa ir toliau teikia išskirtinę pridėtinę vertę, kurią sunku atkartoti nacionaliniu lygmeniu. Programos teikiama pridėtinė vertė papildo ir viršija vertę, kurią sukuria valstybės narės veikdamos pavieniui. Paramos gavėjai vis dar mano, kad, nors yra alternatyvių finansavimo šaltinių[51], pagal Teisingumo programą teikiamos paramos apimtis ir poveikis yra beprecedenčiai. Iki šiol programa suteikė galimybę organizacijoms imtis plataus masto veiklos, kurią kitu atveju būtų reikėję vykdyti kelerius metus arba kuri būtų buvusi gerokai mažesnio masto. Daugeliu atvejų nebuvo nacionalinio finansavimo, kad būtų galima teikti tokią pat paramą ES teisingumo politikai, pavyzdžiui, skaitmenizacijai tarpvalstybiniu mastu arba veiklai, kuri pagal pobūdį yra tarpvalstybinė. Paramos gavėjai pripažino programos vaidmenį spartinant procesus ir sudarant palankesnes sąlygas tarpvalstybiniams projektams, kurių taikymo sritis ir mastas būtų riboti be programos paramos. Todėl 2021–2027 m. teisingumo programa užpildoma didelė finansavimo spraga, ypač srityse, kuriose reikia: i) tarptautiniu mastu bendradarbiauti ir 2) teikti paramą aukoms.

Suinteresuotieji subjektai ir dalyviai Teisingumo programą pirmiausia vertina dėl to, kad ja skatinamas ES lygmens tinklų kūrimas ir informuotumas apie juos ir sudaromos sąlygos mažesnėms valstybėms narėms imtis projektų, kurie kitu atveju viršyti jų pajėgumus. Tarpvalstybinio bendradarbiavimo mastas padidėjo nuo 69 proc. visų 2014–2020 m. laikotarpiu finansuotų projektų iki 78 proc. visų 2021–2023 m. laikotarpiu finansuotų projektų, o tai rodo, kad ir toliau daugiausia dėmesio skiriama įvairių ES valstybių narių teisės specialistų bendradarbiavimo masto didinimui. Institucijų dalyvavimas taip pat padidėjo, nes 2014–2020 m. su universitetais, nacionalinėmis mokymo akademijomis ir teisminėmis institucijomis buvo susiję 69 proc. pagal Teisingumo programą vykdytų projektų, palyginti su 78 proc. 2021–2023 m.[52] Galima daryti išvadą, kad sustabdžius programą greičiausiai labai sumažėtų su teisingumu susijusios veiklos, ypač apimančios tarpvalstybinės iniciatyvas, apimtis.

Subsidiarumo principu grindžiami argumentai, pateikti 2018 m. poveikio vertinime, vis dar yra pagrįsti. Poveikio vertinime nustatytus tikslus vis dar geriau įgyvendinti ES lygmeniu dėl: i) nuolatinių sunkumų, su kuriais susiduriama vykdant tarpvalstybinį bendradarbiavimą teisingumo srityje; ii) paradigmos pokyčių, kurių reikia siekiant iš tiesų pakeisti valstybių narių teisinę kultūrą, kad teisminės sistemos galėtų tarpusavyje bendradarbiauti, ir iii) būtinybės, kad nacionaliniai teismai nuosekliai taikytų ES teisę.

2021–2027 m. teisingumo programos pridėtinė vertė taip pat yra susijusi su joje nustatytu tikslingesniu požiūriu, didesniu dėmesiu skaitmenizacijai ir patobulintų stebėsenos sistemų naudojimu. Dėl šių patobulinimų dabartinė programa tampa dar veiksmingesnė tenkinant kintančius ES ir jos piliečių teisingumo poreikius.

2.5. Tinkamumas

2014–2020 m. teisingumo programa

Vertinimas patvirtino 2014–2020 m. teisingumo programos tinkamumą, kuris anksčiau buvo nustatyta 2014–2020 m. programos *tarpiniame* vertinime ir 2014–2020 m. programos *ex post* vertinimo pirmoje dalyje. Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais patvirtino, kad programa pakankamu mastu atitiko tikslinių grupių poreikius. Tiek atrinkti, tiek nesėkmingi pareiškėjai per apklausas pritarė, kad programa tinkama, ir nebuvo nustatyta jokio statistiškai reikšmingo ryšio tarp suvokimo, grindžiamo pareiškėjo geografine vietove ar organizacijos

[51] Pavyzdžiui, privatūs subjektai, regioniniai ir nacionaliniai mokslinių tyrimų projektai ar kitos ES lygmens galimybės (iš tų, kurios buvo dažniau minimos per konsultacijas).
[52] Remiantis tekstų analizės rezultatais.

rūšimi. Paramos gavėjai taip pat patvirtino, kad programa padėjo patenkinti nacionalinio lygmens poreikius[53].

Trečdalis visų paramos gavėjų dalyvavo tolesnių veiksmų projekte arba kitame projekte, o tai parodo, kad laikui bėgant suinteresuotiesiems subjektams programa išlieka aktuali. Šį ilgalaikį aktualumą iš dalies lemia tai, kad įgyvendinant programą galima koreguoti jos prioritetus ir tenkinti naujus poreikius, be kita ko, sujungus anksčiau atskirą civilinės teisenos programą[54], baudžiamojo teisingumo programą[55] ir narkotikų prevencijos ir informacijos apie juos programą[56].

Programos lankstumas dar kartą buvo įrodytas per COVID-19 pandemiją. Pratęsus ataskaitų pateikimo terminus, perskirsčius lėšas ir perėjus nuo fizinės prie internetinės ir mišrios projektų veiklos, projektus buvo galima įgyvendinti visu pandemijos laikotarpiu.

Nepaisant teigiamų atsiliepimų ir aktyvaus dalyvavimo, suinteresuotieji subjektai teigė, kad būtų dėkingi, jei jiems būtų buvusi suteikta papildoma parama viešinant projektų rezultatus.

Pirmoje *ex post* vertinimo dalyje nustatyta, kad reikia išplėsti Teisingumo programos tikslinę grupę, visų pirma aktyviai remiant PVO, vykdančias veiklą aukų teisių srityje. Vis dėlto atliekant šį vertinimą nebuvo nustatyta svarių šio poreikio įrodymų, nes tik pavieniuose atsiliepimuose užsimenama apie tai, kad į tikslines grupes reikia geriau įtraukti pataisos tarnybų ir kalėjimų darbuotojus. Remiantis šiomis įvairiomis išvadomis, galima teigti, kad įgyvendinant dabartinę Teisingumo programą turėtų būti atidžiai stebimas jos tinkamumas PVO, vykdančioms veiklą aukų teisių srityje.

2021–2027 m. teisingumo programa

Kai kurie su 2021–2027 m. teisingumo programos intervencijos logika susiję poreikiai ir problemos vis dar egzistuoja ir su jais susijusius klausimus reikia spręsti. Taip yra nepaisant tam tikros pastaruoju metu šioje srityje padarytos pažangos. Pavyzdžiui, iš ES teisingumo rezultatų suvestinėje[57] pateiktų įžvalgų ir per naujausias „Eurobarometro“ apklausas[58] surinktų duomenų matyti, kad valstybės narės padarė pažangą siekdamos sukurti veiksmingas nacionalines teisingumo sistemas, tačiau remiantis šiomis įžvalgomis taip pat galima padaryti išvadą, kad reikia tolesnių patobulinimų[59]. Išliko keletas problemų, pvz., teismų veiksmingumo skirtumai, nevienodas teisminių reformų įgyvendinimas ir piliečiams kylančios kliūtys naudotis teise kreiptis į teismą. Be to, ir toliau reikia nuolat skirti dėmesio tokiems klausimams kaip tarpvalstybinis teisminis bendradarbiavimas ir teisėjų mokymo nuoseklumas. Šie dabartiniai ir kintantys poreikiai patvirtina, kad programos tikslai skatinti teisminį bendradarbiavimą, teisėjų mokymą ir teisę kreiptis į teismą tebėra aktualūs visoje ES.

[53] 84 proc. apklaustų paramos gavėjų manė, kad 2014–2020 m. teisingumo programa atitinka jų šalies teisingumo sektoriaus poreikius.
[54] 2007 m. rugsėjo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1149/2007/EB, 2007–2013 m. laikotarpiui patvirtinantis specialiąją programą „Civilinė teisena“ kaip Pagrindinių teisių ir teisingumo bendrosios programos dalį, (OL L 257, 2007 10 3, p. 16).
[55] 2007 m. vasario 12 d. Tarybos sprendimas 2007/126/TVR, 2007–2013 m. laikotarpiui įkuriantis specialiąją programą „Baudžiamasis teisingumas“ kaip Pagrindinių teisių ir teisingumo bendrosios programos dalį, (OL L 58, 2007 2 24, p. 13).
[56] 2007 m. rugsėjo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1150/2007/EB dėl Specialiosios programos „Narkotikų prevencija ir informacija apie juos“ kaip Bendrosios programos „Pagrindinės teisės ir teisingumas“ dalies sukūrimo 2007–2013 m. laikotarpiui (OL L 257, 2007 10 3, p. 23.
[57] Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2024 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė“, (COM(2024) 950).
[58] 2024 m. vasario mėn. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 540 „Kaip plačioji visuomenė ES vertina nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumą“. Šioje greitojoje „Eurobarometro“ apklausoje dalyvavo reprezentatyvi 15 metų ir vyresnių ES piliečių imtis kiekvienoje iš 27 ES valstybių narių, Albanijos, Juodkalnijos, Šiaurės Makedonijos ir Serbijos. 2024 m. vasario 14–27 d. buvo surengti 29 484 pokalbiai telefonu.
[59] Galimi patobulinimai, be kita ko, yra: i) poreikis sumažinti teismo mokesčių naštą; ii) teisinės pagalbos prieinamumas; iii) skatinimas taikyti savanoriško alternatyvaus ginčų sprendimo metodus; iv) parama asmenims su negalia jiems dalyvaujant teisingumo sistemoje kaip specialistams ir v) palankesnių sąlygų kreiptis į teismą elektroninėmis priemonėmis sudarymas, nes nacionalinių teisingumo sistemų skaitmenizacija ES valstybėse narėse vis dar diegiama nevienodai. Be to, nuo 2020 m. tarpvalstybinių nusikaltimų toliau daugėja, o tai reiškia, kad tarpvalstybinis teisminis bendradarbiavimas taps dar svarbesnis.

Kaip ir 2014–2020 m. programos atveju, šiam vertinimui atlikti surinkti įrodymai patvirtino, kad 2021–2027 m. teisingumo programa tenkina pagrindinių suinteresuotųjų subjektų, t. y. paramos gavėjų ir potencialių paramos gavėjų, poreikius. Programa ne tik atitinka lūkesčius, bet ir atlieka labai svarbų vaidmenį tenkinant teisingumo sektoriaus poreikius nacionaliniu lygmeniu. Be to, paramos gavėjai patvirtino, kad jų projekto rezultatai atitinka atitinkamų tikslinių grupių teisingumo sektoriuje poreikius ir apskritai visuomenės poreikius.

Visa tai akivaizdžiai rodo, kad konkretūs Teisingumo programos tikslai tebėra aktualūs[60]. Šiuo atžvilgiu dabartinės programos struktūra suteikė didelės pridėtinės vertės, palyginti su ankstesne programa, visų pirma dėl to, kad ji yra labiau racionalizuota ir tikslingesnė. Iš tiesų, pašalinus iš 2021–2027 m. teisingumo programos kovos su narkotikais politiką, programa tapo labiau orientuota į tris konkrečius 2021–2027 m. teisingumo programos tikslus, kurie yra labai svarbūs teisingumo srityje, ir sudarė sąlygas didesniam poveikiui pagrindinėse programų srityse.

Dar vienas svarbus programos gebėjimo pastaraisiais metais išlikti aktualia paramos gavėjams ir tikslinėms grupėms elementas – gebėjimas panaudoti skaitmenines technologijas. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į nevienodą pažangą ir kartais fragmentiškas valstybių narių pastangas skaitmeninti savo nacionalines teisingumo sistemas. Nors nacionalinių teisingumo sistemų skaitmenizacija ES nėra vienas iš konkrečių teisingumo programų tikslų, teisingumo sistemos skaitmenizacija kompleksiniu būdu padeda siekti visų trijų konkrečių tikslų ir sudaro sąlygas prieinamesniems, veiksmingesniems ir tarpusavyje susietiems teisminiams procesams visoje ES.

Skaitmenizuojant teisingumo sistemas galima sukurti teisingumo ekosistemas, kurios būtų atsparesnės, pritaikomesnės ir labiau suderintos su platesniais ES skaitmeninės pertvarkos tikslais. Taip galiausiai bus sustiprintas visuomenės pasitikėjimas teismų sistema ir padėta kurti darnesnę Europos teisingumo erdvę. Skaitmenizacija ir suteikia naujų galimybių, ir kelia iššūkių teisingumo srityje, o poreikiai šioje srityje kinta dėl skaitmeninės pertvarkos. Visų pirma dėl didėjančios priklausomybės nuo skaitmeninių priemonių reikia reaguoti į iššūkius, susijusius su kibernetiniu saugumu, duomenų apsauga, dirbtinio intelekto taikomosiomis programomis ir su skaitmeninėmis teisingumo priemonėmis susijusiu poveikiu etikai.

Suinteresuotieji subjektai ir paramos gavėjai pažymėjo, kad jau yra keletas sričių, kuriose teisingumo sektoriaus skaitmenizacijos finansavimas būtų labai tinkamas tiek teminių sričių (dirbtinio intelekto reglamentavimo, autorių teisių pažeidimų, kovos su patyčiomis kibernetinėje erdvėje ir skaidrumo skaitmeninėje erdvėje užtikrinimo), tiek veiklos rūšių, pavyzdžiui, teisingumo srities specialistų skaitmeninių įgūdžių ugdymo, požiūriu[61].

Tebėra galimybių užtikrinti strategiškesnį ir tikslingesnį požiūrį siekiant spręsti klausimus, susijusius su: i) nevienodu valstybių narių teisingumo sistemų skaitmenizacijos lygiu ir ii) visomis sparčiai kintančios skaitmeninės aplinkos teikiamomis galimybėmis.

3. Išvados ir įgyta patirtis

Apskritai 2014–2020 m. teisingumo programos tikslai buvo pasiekti. Be to, remiantis bendromis šio vertinimo išvadomis, įgyvendinant 2021–2027 m. programą daroma didelė pažanga siekiant jos tikslų.

Abi programos iki šiol sėkmingai padėjo remti teismų sprendimų tarpusavio pripažinimą visose valstybėse narėse ir gerinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą. Programų indėlis

[60] Reglamento (ES) 2021/693 3 straipsnio 2 dalis.

[61] Be kita ko, tai yra: i) skaitmeninių priemonių (pvz., skirtų komunikacijai, prieigai prie informacijos ir palyginamų duomenų rinkimui gerinti) kūrimas; ii) praktinio skaitmeninių priemonių diegimo rėmimas; iii) sąveikumo gerinimas ir iv) informuotumo apie skaitmenizacijos teikiamas galimybes ir naudą teisingumo sektoriuje didinimas.

padėjo užtikrinti ilgalaikį poveikį toliau plėtojant darnią Europos teisingumo erdvę, grindžiamą valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu ir bendradarbiavimu. Bendras programų **dėmesys teisėjų mokymui padeda kurti sinergiją**. 2014–2020 m. programa buvo puoselėjama bendra teisinė kultūra visose valstybėse narėse, nes pagal ją tūkstančiai teisėjų, teisininkų ir teismų darbuotojų dalyvavo mokymuose tiek nacionalinės, tiek ES teisės klausimais. 2021–2027 m. programa grindžiama šiais pasiektais rezultatais, kad būtų galima toliau plėtoti ir vienodinti teisinę aplinką visoje ES. **Pagrindinis abiejų programų tikslas – užtikrinti teisę kreiptis į teismą, ypač pažeidžiamoms grupėms.** 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu buvo dedamos didelės pastangos sumažinti kliūtis kreiptis į teismą, todėl buvo patobulintos sistemos ir padidinta marginalizuotų asmenų apsauga. Šia pažanga grindžiamas 2021–2027 m. programoje taikomas požiūris, kuriuo užtikrinama, kad remiantis įgyta patirtimi ir toliau būtų daroma pažanga kuriant teisingesnę ir įtraukesnę ES teisinę sistemą. **Teisingumo sistemų skaitmenizacija taip pat yra sritis, kurioje abi programos viena kitą papildo.** 2014–2020 m. laikotarpiu toliau vyko tokių skaitmeninių priemonių kaip Europos e. teisingumo portalas tobulinimas, kuris tęsiamas ir 2021–2027 m. programos laikotarpiu. Tai palengvina prieigą prie teisinės informacijos ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą. 2021–2027 m. programa grindžiama šiuo pagrindu, toliau plečiant skaitmenines iniciatyvas ir modernizuojant teisminio bendradarbiavimo mechanizmus. Šis tęstinumas padeda siekti platesnių ES skaitmeninės pertvarkos tikslų, todėl teisingumo sistema tampa efektyvesnė ir prieinamesnė.

Abi programos padėjo užtikrinti teisingą, darnų ir nuoseklų ES teisės taikymą. 2014–2020 m. programa, kuria buvo sudarytos palankesnės sąlygos keistis geriausios patirties pavyzdžiais, buvo skatinamas valstybių narių bendradarbiavimas, dėl kurio teismų specialistai vienodžiau taiko ES teisę. Ši nuolatinė sinergija didina ES teisės aktų vientisumą ir skatina teisinį suderinamumą tarpvalstybiniu mastu, kaip ir dabartinėje programoje. Galiausiai **pagal abi programas toliau teikiama parama Europos tinklams ir pilietinei visuomenei teisingumo srityje.** Teikiant finansavimą tokiems tinklams kaip ETMT sudaromos sąlygos tvariam bendradarbiavimui ir pajėgumų stiprinimui visoje ES. Taip užtikrinamas ilgalaikis projektų poveikis ir stiprinamas valstybių narių bendradarbiavimas. Ši nuolatinė parama padeda užtikrinti, kad teisės specialistai ir organizacijos galėtų nuolat ir kokybiškai bendradarbiauti teisingumo klausimais visoje ES.

Remiantis jos efektyvumo vertinimu, **programų nauda buvo didesnė už jų sąnaudas.** Tiesioginis finansavimas paramos gavėjams suteikė tiesioginės ir apčiuopiamos naudos tikslinėms projektų veiklos grupėms.

Supaprastinus administracinius procesus, įdiegus ES finansavimo ir konkursų portalą ir e. dotacijų sistemą, skirtus 2014–2020 m. teisingumo programai, pareiškėjams tapo lengviau teikti paraiškas ir valdyti dotacijas. Naujos supaprastinimo priemonės, taikomos 2021–2027 m. teisingumo programai, duoda daug žadančių rezultatų, nors dar per anksti vertinti visą jų poveikį ir tebėra tobulinimo galimybių. **Svarbu, kad** prieš kurdama naują mokymo medžiagą **Komisija išlaikytų dabartinį paramos ir orientavimo lygį** ir didintų esamos mokymo medžiagos matomumą. Taip pat galėtų būti svarstoma galimybė teikti papildomą tikslinę paramą.

COVID-19 pandemija paskatino diegti skaitmenines technologijas projektams įgyvendinti. **Aktyvesnis skaitmeninių priemonių naudojimas padėjo programoms pasiekti platesnę auditoriją** vykdant pagal jas finansuojamą veiklą. Taip buvo pasiekta masto ekonomija, todėl finansuojamais veiksmais buvo galima geriau pasiekti tikslines grupes mažesnėmis sąnaudomis.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu **programos tikslai derėjo su ES politika ir prioritetais, be to, daugiau dėmesio skiriant skaitmenizacijai, šie tikslai dera ir šiuo metu.**

Finansuojami veiksmai taip pat yra suderinami su nacionalinio lygmens politika ir kitais ES tarptautiniais įsipareigojimais ir tikslais, pavyzdžiui, darnaus vystymosi tikslais.

Teisingumo programa užtikrinamas aukštas įvairių esamų ES finansavimo priemonių suderinamumo lygis. Didesnį suderinamumą taip pat lemia tai, kad dabartinėje programoje daugiausia dėmesio skiriama trims konkretiems tikslams. Vertinant retrospektyviai ir remiantis suinteresuotųjų subjektų atsiliepimais, su narkotikų politika susijusio konkretaus tikslo perkėlimas iš Teisingumo programos į Vidaus saugumo fondą buvo tinkama priemonė.

2021–2027 m. programa atlieka svarbų vaidmenį padedant valstybėms narėms kurti nacionalines priemones, skirtas ES masto sistemų ir nacionalinių sistemų sąsajoms kurti. Šiuo atžvilgiu nustatyta, kad didžiausia sinergija buvo Teisingumo programos ir Skaitmeninės Europos programos bei Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo investicijų sinergija skaitmenizacijos srityje. Skaitmeninių projektų finansavimo požiūriu galėtų būti naudinga aiškiai nustatyti poreikius ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis, susijusius su IT infrastruktūra ir mokymu, siekiant užtikrinti, kad būtų išnaudotas visas esamų ir būsimų investicijų potencialas.

Tik nedidelė procentinė paramos gavėjų dalis mano, kad jie galėtų užsitikrinti alternatyvų ES finansavimą, jei teisingumo programa nebūtų prieinama. **PVO nurodė, kad vargu ar jos rastų alternatyvių finansavimo šaltinių, jei programa būtų nutraukta**.

Pagal 2014–2020 m. teisingumo programą buvo finansuojama veikla, turėjusi poveikį, kurio pačios valstybės narės nebūtų pasiekusios. Dabartiniu programavimo laikotarpiu **Teisingumo programa suteikia išskirtinę pridėtinę vertę, kurią būtų sunku atkartoti nacionaliniu lygmeniu**, nes ja sprendžiamos problemos ir tenkinami poreikiai ES lygmeniu.

2014–2020 m. teisingumo programos ES pridėtinė vertė buvo akivaizdi atsižvelgiant į veiklos geografinę taikymo sritį, turinį ir apimtį. Be programos finansavimo suinteresuotiesiems subjektams būtų reikėję daug daugiau laiko ir pastangų pajėgumams sutelkti ir stiprinti. **Programa padėjo sėkmingai užtikrinti vienodesnes sąlygas teisėjų mokymo, IT sistemų sąveikumo ir skaitmenizacijos srityse.** Teisminių institucijų darbuotojai ir nacionalinės teisminės institucijos daugiausia naudos gavo iš mokymų ir investicijų į skaitmeninius pajėgumus.

Šiandien 2021–2027 m. programa atlieka svarbų vaidmenį spartinant procesus ir sudarant palankesnes sąlygas įgyvendinti tarpvalstybinius projektus. Kai kurių paramos gavėjų teigimu, be programos paramos šių tarpvalstybinių projektų taikymo sritis ir mastas būtų riboti, o kai kuriais atvejais jų net nebūtų. Teisingumo programa taip pat ypač vertinama dėl to, kad **padeda kurti ES lygmens tinklus ir didinti informuotumą apie šiuos tinklus, taip pat sudaryti sąlygas mažesnėms valstybėms narėms imtis projektų, kurių kitu atveju jos negalėtų įgyvendinti**.

Jei programa būtų sustabdyta, ES veikiausiai gerokai sumažėtų su teisingumu susijusios veiklos, visų pirma susijusios su tarpvalstybinėmis iniciatyvomis, apimtis, nes programa užpildoma labai svarbi finansavimo spraga. **2021–2027 m. teisingumo programos pridėtinė vertė taip pat susijusi su joje nustatytu tikslingesniu požiūriu, didesniu dėmesiu skaitmenizacijai ir patobulintų stebėsenos sistemų naudojimu**. Dėl šių patobulinimų dabartinė programa tampa dar veiksmingesnė tenkinant kintančius ES ir jos piliečių poreikius teisingumo srityje.

Iš dalies dėl to, kad 2021–2027 m. teisingumo programa yra paprastesnė ir tikslingesnė, ji tebėra labai tinkama – ši išvada atitinka ankstesnės programos *tarpinio* vertinimo ir *ex post* vertinimo išvadas. **Konkretūs programos tikslai tebėra labai tinkami tenkinant paramos gavėjų ir tikslinių grupių poreikius** platesniame teisingumo sektoriuje.

Kitu finansavimo laikotarpiu programa galėtų atlikti svarbų vaidmenį šalinant spragas, kurių vis dar yra, ir toliau didinti jos ES pridėtinę vertę.